

"מפרי הארץ"

"פורים"

"ארורים הרעלים וברוכים הצדיקים"

ספר תפארת ישראל: [פרק נג] וכאשר אתה תבין עוד אלו שני המועדים, הנה הם שניהם שוים. וזה כי ביום הכפורים מקריבים שני שעירים (ויקרא טז, ה). ובמדרש (ב"ר סה, יד) "וקח לי משם שני גדיי עזים טובים" (בראשית כז, ט), טובים לך, טובים לבניך; טובים לך, שעל ידיהם אתה נוטל הברכות. וטובים לבניך, שעל ידם מתכפר להם, דכתיב (ויקרא טז, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם", עד כאן. ועוד במדרש, "ונשא השעיר עליו את כל עונותם" (ויקרא טז, כב), היה נוטל הקדוש ברוך הוא עונות ישראל, ונותן אותם על עשו, שנאמר (שם) "ונשא השעיר עליו את כל עונותם", ואין "שעיר" אלא עשו, שנאמר (בראשית כז, יא) "הן עשו אחי איש שעיר", עד כאן. הרי מדרגת יום כפורים שהוא יתברך היה נותן עונש של יעקב על עשו. וכן היא מדרגת פורים מה שהיה רוצה המן, שהוא מזרע עשו, לעשות למרדכי, שהוא מזרע יעקב, שהיה חפץ לאבדו. נטל הקדוש ברוך הוא ונתן על זרע עשו, הוא המן, ונאבד. ודברים אלו הם דברים גדולים ומופלאים, ואין כאן מקומם, כי פירשנו דבר זה במקומו.

של"ה: ואני קבלתי בזה המאמר פשט עמוק וסוד גדול. אמרו רבותינו ז"ל במקום אחר (עירובין סה א) המתפתה בינו יש בו מדעת קונו. סוד המאמר, אשר מצד היין רוח לבשה בו לעורר בסוד יין המשומר, ותצלח עליו רוח ה' מתוך שמחה, ואז מתפשט מן הגשמיות ומתלבשת ברוחניות, והוא דבוק למעלה למעלה, ואז יש בו מדעת קונו. ענין בסומי שיהיה מבושם שמח וטוב לב ברוחניות. רבינו הקדוש אמר על בני רבי חייא, אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו כו' (סנהדרין לח א). ועוד צריך להקדים הקדמה קטנה אשר ביארתי במקום אחר (פרשת חיי שרה אות י), כי גם סוד הקליפה למעלה בשרשה היא קודש, רק למטה הם נפרדים בסוד 'פילגשם' (בראשית כה, ו) חסר, פלג שם. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין צא א) שם טומאה מסר להם, 'סמאל' סם' טמא 'אל' שם. הקליפה היא סוד 'ארור המן', והקדושה 'ברוך מרדכי'. והוא צריך לבסומי (מגילה ז ב), שידבק למעלה למעלה מהשורש אשר שם ארור המן וברוך מרדכי. וזהו סוד מאמרם במסכת מגילה (שם) רבה שחטיה לרבי זירא בסעודת היין, רצה לומר הפשט החומר כענין ישראל בהר סיני, כי נכנס עמו תוך השגה גדולה, ואפשר ממש הציץ ומת כבן (זומא) [עזאי] (חגיגה יד ב). ומה שדיבר בלשון שחיטה האמת הוא כפשוטו, 'וישחטם במדבר' (במדבר יד, טז), שלא היה שחיטה ממש רק מיתה, ודיברה תורה כלשון בני אדם שאומרים 'זה נשחט'. וקל להבין. אפשר סוד קנה ושט הוא מרדכי והמן, והוא נכנס בשורש שרשם, ודוק היטב.

שפת אמת: והימים האלה נזכרים ונעשים. כפי הזכירה שבני ישראל מזכירין הנסים בקריאת המגילה. כך הם נעשים. ומתחדש הארת הנסים בכל דור. כי שנאת עמלק והמן הוא בעולם שנה נפש. וכמו כן הנס ה' בג' בחי' הנ"ל. בכל דור הוא בחי' שנה. משפחה ומשפחה בחי' נפשות. מדינה ועיר הוא בחי' עולם. והמלחמה בעמלק הוא בכל אלה השלשה בחי'. והישועה שהי' בימי מרדכי ואסתר הי' הכנה לכל ימי הגלות. ובמד' דרשו על מרדכי עושה צדקה בכל עת ע"ש. ואיתא בשם הרוקח עת צרה כו' ליעקב וממנ"ה יושע. מהמ"ן יושע. כי יש ישועה שבא מתוך המיצר עצמו כאשר חכמים הגידו כי ביצור הוא אחד מעשרה לשונות של תפלה. כדכתיב עזרה בצרות נמצא. ואמרו חז"ל אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר פני. אנכי הוא התורה. אנכי ה' אלקיך. ולפעמים יש הנהגת התורה בדרך הסתר. כשאין ראוי להיות בהתגלות. כדמסיים על כל הרעה כו'. לכן בא הארת התורה ע"י הסתר פנים. ז"ש ליהודים היתה אורה זו תורה. היתה לשון נהיית ונחלית. שבא להם אור התורה מתוך הצרה והסתרת פנים. ואיתא בזוה"ק פורים על שם יום הכפורים דעתיד להיות משתנה מעיני לעונג. כי ביה"כ נכנס הכ"ג לפני ולפנים ועל זה כתיב ואל יבוא בכל עת רק ביום מיוחד וע"י תענית כל בניי ועניתם את נפשותיכם. ובימי הפורים כתיב אבוא אל המלך כו' לא כדת. במקום שאין רשאים לבוא בכל עת. רק בפורים ניתן רשות להתגלות אור הנעלם בכל עת. כמ"ש במדרש הנ"ל על מרדכי עושה צדקה בכל עת. ובאמת הישועה זו הי' מתוך מחיית עמלק ששמחה לפניו במרום כאשר יש מפלה לעמלק והמן. ונפתחו שערי הישועה.

בני יששכר: מנהג ישראל תורה היא, נהגו להשתנות במלבושים שונים בזמן הסעודה ושמחת פורים, ולא דבר ריק הוא, והנה התבוננתי מן החרכים בתורתו של הרב המפורסם מהר"מ חגיז שהוא לזכר מה שאמרו רז"ל [מגילה יב א] הם לא עשו אלא לפנים (מה שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר) אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים, על כן משתנים בזמן השמחה במלבושים שונים ולא ניכר הפנים של מי הוא, והוא דבר הנחמד בפשטיות המנהג.

אבל אומר לך את אשר עם לבבי, מצאתי ראיתי בזוהר שלח [ח"ג] דף קס"ט ע"ב, א"ל ר' שמעון וכו' ומעתה הרי שלך לפניך, מנהג ישראל תורה היא שנהגו בשעת השמחה להתלבש בלבושים שונים לזכרון הנס והפלא שהתנוסס הש"י עם מרדכי ואסתר שנתלבשו במלבושי יקר רוחניים מה שמלובשין הצדיקים בגן עדן, והנה תראה בדברי הזהר שכן היה לישראל במתן תורה, ותבין לפי זה מה שאמרו רז"ל [שבת פח א] הדר קבלוה בימי אחשורוש.

"לכבוד שבת קודש"

"מפרי הארץ"

הלכה

ה' האם צריך משלוח מנות ע"י שליח?

תשובה: יש שהחמירו בזה. (בניין ציון תרצ"ה)

ו' האם אפשר לקיים משלוח מנות לאביונים בנתינה אחת?

תשובה: ספק הטורי אבן. (עיין בסימן תרצ"ה)

ז' כמה שיעור משלוח מנות?

תשובה: י"א שלעשיר לא ישלח מנה פחותה ולכתחילה להיזהר. (עיין בסימן תרצ"ה)

ח' מתי נתלה המן?

תשובה: יום ב' של פסח ויש לדון בזה. (עיין בסימן תצ"ט)

אורו זזיים

א' כמה שיעור מתנות לאביונים?

תשובה: מעיקר הדין בפרוטה ויש מחמירים מתנה חשובה. (עיין סימן תרצ"ד)

ב' האם בקריאת המגילה צריך להשמיע לאזנו?

תשובה צריך. (עיין סימן תרפ"ט)

ג' מה הדין בדיעבד?

תשובה: י"א דלא יצא ולמעשה יצא בדיעבד. (עיין בסימן תרפ"ט)

ד' מגילה שחסר בה מילים כשרה?

תשובה: כשרה כל שהרוב כתוב ולא חסר תחילה וסוף או עניין שלם. (עיין בסימן תרצ"ה)

"פרשת ויקרא"

"זשלמה פרים שפתינו"

תורה אור: אף המצות שא"א לקיימן בגלות כגון המצות התלויות בארץ ותלויות בבנין בית המקדש רצון השי"ת שנתעסק בלימוד הלכותיהן ויחשב לנו גם כן כאלו קיימנו אותם במעשה כיון שאנו לומדין אותן ומשתוקקין בלבבנו לקיימן וכמבואר לענין קרבנות להדיא ונשלמה פרים שפתינו וה"ה בשאר המצות שאין נוהגין בזה"ז כמש"כ הספרים (עיין פרק ג' בשם הבאר שבע) דבמה שלומד איש הישראלי הלכותיהן ומחשב בלבו מתי יבאו לידי ואקיימן מחשב הקדוש ברוך הוא כמעשה. ואפשר דעל זה רמז הכתוב בתורה אותה פרשה הנ"ל שהקב"ה ישיש עלינו לטוב אחר כי נשמע בקול ה' לשמור מצותיו וחקותיו כולם ככל הכתוב בספר התורה ויקשה לנו דאיך אפשר זאת והלא הרבה מצות שאין בידינו לקיים וע"ז מסיים כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך וגו' (לא במחשבתנו כי אין בידינו כלל לקיימם)

כי קרוב אליך הדבר מאד בפירך ובלבבך לעשותו והיינו שבמה שנלמוד תורתנו בפינו ותשוקת לבבנו שנזכה לעשותן בפועל יחשב לנו כמעשה. וראה עוד שרמז לנו הכתוב ד"ז כמעט בפירוש בתחלת הפרשה שמדבר בעתידות הגאולה האחרונה שאנו מצפין עליה וכתוב והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה (פי שתתבונן באורך הזמן שכל מה שהגיד לנו הקדוש ברוך הוא מראש הכל נתקיים הן הברכות שהבטיח לנו כשנשמור מצותיו וכן הקללות כשנסור מהם הכל באו ולא נפל צרור ארץ) והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום וגו' ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמיך ושב וקבצך וגו' ומסיים לבסוף ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום.

"מפרי הארץ"

סימן קי"ט כ"כ ק"א קכ"ב

בעניין: דין הרוצה להוסיף בברכותו שראוי לומר רצה בכל תפלה דיני מודים דינים השייכים בין י"ח ליהיו לרצון.

תשובה: א. שהתפילה שהיא במקום הקרבן תתקבל ברצון. ב. שמיכאל מקריב נשמתם של צדיקים ע"ג המזבח ולפ"ז אישי ישראל אלו הם אנשי ישראל הצדיקים שיתקבלו ברצון. ג. שה' יחזיר את העבודה ואת הקרבנות.

ז: כפילת מודים מודים – מה עושים להכופל, מה נחשב כפילה, מ"ה אם כפל רק תיבת מודים ואח"כ אמר כסדר?

תשובה: משתקים אותו בין לכפול המילות בין לכפול עניין ועניין אם כפל רק מודים הביה"ל מסתפק.

ח: לאחר סיום י"ח ברכות קודם יהיו לרצון, האם מותר והאם נכון לומר תחנונים?

תשובה: לדעת המחבר י"ל מיד יהיו לרצון ולרמ"א נוהגים לומר קודם אלקי נצור והמשנ"ב כ' שטוב שיאמר או לפני או אחרי התחנונים.

ט: לאחר שסיים תחנונים – האם חובה לומר יהיו לרצון, האם מותר לענות אמן סתם, ברוך הוא וברוך שמו?

תשובה: אם אמר יהיו לרצון לפני אלקי נצור אין חובה לומר, ומותר לעלות לכו"ע אפילו ב"ה וב"ש.

י: היכן עדיף להוסיף בקשות פרטיות [ומדוע, ב' טעמים המבוארים בסימנים אלו]?

תשובה: עדיף אחר סיום השמונה עשרה כדי שאם יצטרך לענות קדיש או קדושה יוכל לענות אחר יהיו לרצון לכו"ע ועוד דיש אומרים שלא להאריך אפילו בשומע תפילה.

א: הוספה בברכות – היכן מוסיף בקשה על חולה, והיכן על פרנסה, ומה הכלל בזה. והאם על העתיד או על צורך קיים?

תשובה: חולה ברפאנו פרנסה בברכת השנים הכלל שיהא מעין הברכה ורק על צורך קיים.

ב: לרבינו יונה, באיזה לשון מוסיף על רבים ובאיזה מוסיף על יחיד, והיכן בברכה מוסיף, ומ"ה בשומע תפילה, והאם הלכה כדבריו?

תשובה: על רבים בלשון רבים על יחיד בלשון יחיד, יחיד בסוף הברכה וציבור שמתפללים על צרכי רבים מותרים אפילו באמצע בשומע תפילה מותר בכל גוונא טוב להיזהר בכל זה לכתחילה כרבינו יונה.

ג: מה טוב להוסיף בשומע תפילה?

תשובה: לשאול על מזונותיו אפילו עשיר ולהתוודות בהכנעה ועכ"פ בקול בוכים דאל"כ מקטרגים עליו ח"ו.

ד: באיזה אופנים יאמר ש"ץ עננו בשומע תפילה [ד' אופנים], ומה חותם?

תשובה: נזכר אחר רפאינו אם אמר קודם ראה נא אם היו עשרה מתענים והלכו קודם ענינו אם באו עשרה מתענים אחר ברכת רפאינו, וחותר בשומע תפילה.

ה: חיסור 'רצה' והתחיל ואשי ישראל, האם יצא בשחרית ובמנחה?

תשובה: לפמ"ג חוזר ולמשנ"ב צ"ע.

ו: מה פירוש 'ואשי ישראל' בזה"ז שאין בהמ"ק?



"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב זימל אהרון מלך עליט"א

בעל קורא שדילג בקריאת המגילה. אחד מעשרת בני המן, ונודע הדבר רק לאחר שגמר לקרות את המגילה. והנה הבעל קורא ודאי צריך לחזור ולקרות מעשרת בני המן ואילך, דכל מה שהמשיך לקרות לאחר הדילוג, הוא קריאה פסולה דהא קראה למפרע לא יצא. אבל לגבי השומעים יש לדון דדילמא כיון דמנהגינו שהציבור קורא לעצמו את עשרת בני המן, א"כ י"ל דבדיעבד יד"ח וכמו קראה רובה מתוך הכתב ומיעוטה בעל פה, דבדיעבד יד"ח.

אמנם יש לדון האם יש לציבור כוונה לצאת בקריאתן מתוך החומש.

והנה כתב הרמ"א סי' תר"צ סי"ז דאותן הפסוקים שאומרים הקהל, שהחזן יחזור ויקרא אותן. וכתב במ"ב ס"ק נ"ח בשם הפוסקים דהטעם הוא משום שמצוה לכתחילה לשמוע כל המגילה מתוך הכתב. ויל"ע מה מהני שחוזר החזן וקורא, דהא הציבור כבר יצא במה שקראו לעצמן מתוך החומש. וי"ל דכל זמן שלא נגמרה קריאת המגילה, ועדיין לא יד"ח, מהני מה שחוזרים ושומעים מהחזן, (אותן הפסוקים שקראו מהחומש) ליחשב ששמעו כל המגילה מתוך הכתב.

אבל ביאור זה אינו מיישב לגבי הפסוק האחרון של המגילה, שג"כ אומרים אותו הקהל מתוך החומש, ונמצא דכבר יצאו הקהל יד"ח, לפני שחזר החזן וקרא ושמא י"ל דמ"מ כל זמן שלא הסתלקו לגמרי ממצוות המגילה, עדיין שייך להוסיף ולצאת באופן דלכתחילה, ואף דיצאו כבר באופן דבדיעבד.

אבל אפשר לבאר באופן אחר (מה מהני שחוזר החזן וקורא) דאותן הפסוקים שקורא הקהל משום שמחה או לעורר הקטנים, אין הקהל מתכוין לצאת בהם יד"ח. (ואפילו אי מצוות אין צריכות כוונה, י"ל דאת"ל דאם יד"ח בקריאת הפסוקים עי"ז לא יצאו יד"ח באופן דלכתחילה א"כ הוי ככוונה הפכית שלא לצאת).

ועדיין יש לדון דדילמא הוי כתנאי, דאם לבסוף ישמעו מהחזן, אין מתכוונים הקהל לצאת יד"ח במה שקראו מהחומש, ואם לא ישמעו מהחזן אזי מתכוונים לצאת. (ויש לדון אי שייך תנאי כה"ג ואכ"מ, ועי' מג"א תר"צ סק"ס ודו"ק) אבל בפשטות כיון דהוא מילתא דלא שכיח שידלג החזן אחד מעשרת בני המן, א"כ קשה לומר שיש כאן תנאי וכו'.

עוד יש לדון (אפילו את"ל שיש לציבור כוונה לצאת באמירת העשרת בני המן) אי יכולים הציבור לצאת מהחזן, את המשך קריאת המגילה, די"ל דכיון דהחזק אינו יכול לצאת בהך קריאה, כיון דלגבין הוי קראה למפרע שאינו יוצא, על כן אף הציבור אינו יכול לצאת בהך קריאה, דכל שהקריאה פסולה להחזן אינו יכול להוציא בהך קריאה את האחרים.

ואפשר להביא ראיה לזה ממה דכתב הפמ"ג דאם היתה כתובה כתב ולשון תרגום, והקורא אינו מבין תרגום, אינו מוציא יד"ח לשומע שמבין תרגום. הרי חזינן דקריאה הפסולה לקורא, אינו יכול להוציא יד"ח את השומע, אף שלגביו הקריאה כשרה.

ושמע יש לדחות דשאני התם שהקריאה בעצמותה פסולה לחזן, משא"כ בנידון דידן (שהחזן דילג תיבה אחת) דהקריאה בעצמותה כשירה לחזן, ורק משום דהוי קריאה למפרע, על כן אינו יוצא, ושמא כה"ג שפיר יכול להוציא לשומעים שלגבם לא הוי קראה למפרע. וצ"ע.

ועכ"פ כיון דלהנ"ל יש ספק גדול אם יצאו הציבור יד"ח, על כן מסתבר דצריכים הציבור לחזור ולשמוע ממקום הדילוג.

ולענין ברכת אשר הניא, אם כבר בירך הקורא את הברכה בגמר קריאה הראשונה, לכאורה לא יוכל לברך עוד פעם בגמר קריאה שניה, כיון דיש ספק אולי יצאו הציבור יד"ח בקריאה ראשונה, ואף דהקורא ודאי דלא יצא, מ"מ הא ברכת אשר הניא, אין מברכים רק בציבור ולא ביחיד. ונמצא דעל הצד שהציבור לא יד"ח בקריאה ראשונה, ויוצא עכשיו בקריאה שניה, אפשר לברך, ועל הצד שהציבור יצא יד"ח בקריאה ראשונה, ורק הקורא יוצא עכשיו בקריאה שניה, אין יכול לברך. וספק ברכות להקל, וביחוד דכל עיקר ברכה זו אינה חיוב אלא מנהג. ואפשר ללכת למנין אחר ולשמוע שם את המגילה ממקום הדילוג, ואזי גם ברכת אשר הניא יצאו בודאי.